

Almanach

För Året,
Efter vår Frälsares Christi Födelse,
1750.

Öfver STOCKHOLMS Horizont,

Belägen 59 grad. 20 min. Nörr om Equatoren och 2
tids-min. Öster om Upsala Observatorium.

Utgifwen

Efter Hans Kongl. Maj:ts nådigste stadgande
Af des Wetenskaps Academie.

Månens Sörmörkelser Figuror.

den 8 Jun.
och
den 2 Dec.

Exempl. sålles bästast

och skrif för 6 öre Runt.

STOCKHOLM,
Brevet hos LORENTZ LUDWIG GREFVING.

Handling om Stogavs Plantering.

A Sverige äro tre slags trä de allmännaste, och alltså lättast hos oss at fortkomma på den magraste och torraste jord, der intet annat trä drifswas kan, nämligen: Tall, Gran och Björk; dock af desse äro tall och gran de förnämste och måste. Wid dessas säende, är förnämligast tre ting at märka, nämligen: fröens samling, sättet at det utsä, och jorden, på hwilken de böra säas.

Frön samlas om Wår-tiden af kottarna; ty den frukt, som växer i år, mognar icke förr än nästa år. Granens frö släppas uti Martii månad, då dagsmejan, efter wintren begynner werka, uppsparar gran-kottarna med sina fjäll, hafwandes, under hwarje fjäll, twoenne frön, som äro fastade wid en liten hinna, med hwilken de af wädret drifswas. Ty bör man i Mars månad låta afhämta friska gran-kottar utaf träden, lägga dem på lakar i et warmt rum, eller ock kasta dem i ugnen efter bakningen; dock, sedan det blifwit der så swalt, at en människa kunde bärga sig derinne, då uppspara gran-kottarna i ugnen med sina fjäll, innom dygnet; men de, som ligga på golfwet i et wart rum, innom åttio dagar. När man sedermera omrörer kottarna,

eller

eller hopjäntar klädet, på hwilket de äro lagde, och får på klädet något litet med käppar, får man frön i stor myckenhet. Det samma sker äfwen med Tallen: der man får frön af Tall-kottarna på samma sätt, kostän desse mogna sendre på Wåren i April och Maji månad.

Björke-frön mogna summa år, som de wuxit, på slutet af Sommaren, eller wid Julii månads slut. Då man huggit löf och torkat kärswarna, kan man få deraf en myckenhet, der de hänga i kaskar eller cylindrar, som lätt afdragas och smolas.

Det är så bestaffadt med Tall och Gran, at Tallen växer endast på det fält, som är tork, och Grenen endast på det, som är sugtigt; så at en hundrade års Tall på en torr sanhed upwuxit til et wackert Timmer-Trä; då en annor lika gammal, uti en myra, näpplingen hunnit til en samns högd. En Tall kan wåra på en något sugtig ort, allenast gruset är hårdt och skarpt: men en Gran kan aldrig trifswas på en hård och torr backa eller fält, med mindre dess rötter finna någon sugtighet, som siger eller sugat sig ständigt genom jorden. Tallen kan alltså wåra, der inga andra örter trifswas, än mossor och mjölbårs-ris: men Gran växer icke gerna frodig, utan hon finner någon mylig jord;

jord; så at det är fäfangt at så begge med bänad på et och samma ställe, fast begge triftwas öfwer alt, då Tullen tar in det torrare, och Granen det sugtigare stället.

Björken är mindre granlaga om jordmonen, och triftwas öfwer alt, allenast barrstogen icke växer förtåt, som qwäfwer henne.

Såningen af Tall och Gran sker om wären, så snart fröen äro samlade, som icke tola at ligga öfwer året; ty de härskna lätteligen af sommarhettan och blifwa ofruktsamma. Begge kunna sås på platser, som äro swedde och afbrände, at marken icke hafwer någon gräswall; men bättre är, (i synnerhet wid Granens sående) at mossan allenast med hacklan uphackas, så at frön komma ned i jorden; eller ock, om man gör en liten for af et par tvårfingers djup, och deri sår tuat frön, samt sedermera lägger foren tillsammans.

Är man angelägen, at få häck af Granen, bör man lägga mossa på foren, uti hwilken Granen är sådd, at Granen icke upfryser om wårtiden, och förwisnar, som gerna sker uti gäsjord, der Granen annars bäst triftwas. Sedermera efter 3. år böra Granarne utgallras, så at de komma til at stå en aln ifrån hwarandra,

dra, och på femte året klippas på sidorna, så wäl, som de följande åren, då man får af dem en naturlig gårdesgård. Men Tullen kan aldrig tvingas til häck, emedan han icke slår nya qwistar, utan endast grenar sig af öfwerste spetsarne.

Björken kan både sås om hösten och följande wären, som lättast växer, när marken är swedd, allenast hon, de förste åren, bewaras ifrån boskapen, som gerna afbita hennes lösa qwistar.

Hon kan och sås i små foror ibland mossa och äfwen på gräswallen, at wid hennes planterande är ingen möda, utan endast at laga, det icke fringstående stogen henne förqwäfwer; ty sås hon på en och samma tid och ställe med barrstogen, förqwäfwes hon merendels alltid der, som han är tät.

Alla dessa trån förqwäfwes och bränna gräswallen, fast Björken mindre, än Tall och Gran, som med sine barr qwäfwes det understående gräset.

Den som ästundar timmerstog och masttrån, hän bör låta Tullen wäxa up til fyra famnars högt, helt trängt och tät: sedermera bör stogen gallras något, dock icke så, at snön, som lägger sig på qwistarna, kan afbryta de smala trån, och åter efter 10. år, bör stogen åter wäl gallras, at trån stå långt ifrån hwarandra,
hela

hela tre famnarna; Och detta helst på åsar, på sidos af backar, eller på sandhedar.

Ut omsiotta och således plantera medelst stånd, Tall, Gran eller Björk, låter aldrig practicera sig i stort, fastän trågårdsmästarna det med möda kunna åstadkomma. Orsaken är den, at dessa trån hafwa merendels en långt hjertrot, som stiger djupt neder i jorden midt under stammen, och desutan många småla trådiga rötter, som liksom sinna uti superficie terre, hwilka alla wid omplanteringen affkåras; så at desse rötter ej kunna fasts sidos-rötter, förr än solen kommer at badda ut fastwan utur Tall och Gran, eller uttöma genom dessa sären alt watnet genom Björkelaken. Här af följer: at

Tallen sås på det sättet, at först samlas kottarne på slutet i April, utströs i en warm kammare eller solbaddet, til des de släppa sina frön. Frön bewaras i källare eller swalt rum, til des man wil så dem: Marken utwåljes, som bör wara torr och icke sumpig; är hon bewuxen med mycken mossa eller gråswall, så swedjes hon något litet: frön sås tunt, nedbackas eller litet nedriswas med haklan, at de så röra sjelfwa jorden, eller också sås i et par fingers djupa forer, som sedan hopläggas.

Gran-

Grån-kottar samlas i Martii månåd, läggas warm kammare, eller i solbaddet, til des de uppsåra och släppa sina frön; Frön sås på fugtig mark, der man icke swedjer bort mossan, utan rister mossan och sår frön, hwartil et simpelt instrument kunde göras, som tillika kunde rista mossan, och tillika nedsläppa frön.

Då Granen upwuxit, bewaras hon för getter, som icke skona hennes öfwerste skott.

Björk sås på mark, som är swedd (sedan frön samlats emot hösten) och på sådane ställen, der intet andra trä wåra. När dessa blifwit et par famnar höga, upgallras de, at de så wåra stora. Sedan de wuxit stora, och man wil bruka dem til löfbrytningar, afhuggas topparna, då Björken sedan antager krona, och är lika tjenlig til näfwerflänge, och efter några år til nya löfbrytningar.

Man har med grånelse sedt, icke allenast öfwer hela Upland, utan nästan i de fläste orter af det så kallade proprie Sverige, at gårdar och byar merendels ligga på kala backar, som gör et obehagligt åskådande.

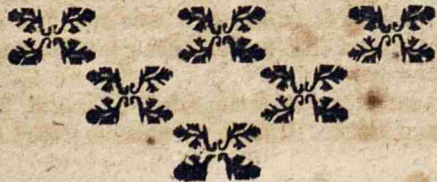
Körg pil, eller som somlige kalla, Tysspil, fins på många ställen i Skåne. Om man skaffar sig

B

bär-

Häraf kappas, af half annan alns längd, och dem
 nedfätter en eller två sammar ifrån hwarandra, at
 allenast et, eller tu, qwarter står ofwan jorden,
 och det rund omkring byarna; skulle häraf icke al-
 lenast, efter tre år, alla byar se ut, som trågårdar,
 hafwa häraf stängsle, lugn för gårdar, trågårdar
 och fälgårdar, bättre gräsväxt, behageligt löf
 för boskapen, materia til forgar och widjor; utan
 nek sedermera tillräckligt, at härmed plantera häck-
 wis öfwer sålt, som sedermera woro gifwande åt-
 minstone dubbelt mer gräs. Om en sådan kapp
 först planterades wid hwarje kyrka, skulle han,
 om 10 år, gifwa nog tillräckligt, at hwar by i
 socknen finge något at begynna med, så at, om
 20 år, wore hela plantagen vunnen: Ty intet an-
 nat trä växer lättare, fortare, med behageligare
 grönska, eller är nyttigare, för et hushåld,

än detta.

Jm.

Innewarande Års Marknader i Swea och Göta-Rike, samt Finland.

3 JANUARII Månad.

Stilstuna, och Söderhamn, den 2. Loushult,
 den 4. Nyköping, Falköping, Raumo, Vör-
 go, Larassthus, Flomans och Ydre, den 6. Söderkö-
 ping, Skara, Torpa, Ingatorp, Hällestad Kyrko,
 Hudwitswall, och Åskersund, den 8. Mariåfred, d. 10.
 Upsala-Distingen, d. 11. Åsenby, den 12. Jönköping,
 Lindköping, Östhammar, Esköping, Westertwik, och
 Wenersborg, d. 13. Södertelge, d. 15. Åbo, Dre-
 bro, Grånna, och Wimmerby, d. 19. Åmål d. 21. Hof-
 wa d. 24. Norrköping, Christianstad, Borås, Hedmora,
 Sköde, Nyttab, Lommarnyd, Helsingfors, Sigtuna,
 Karislojo, och Sollestrå, den 25. Lindköping, d. 29.

4ti FEBRUARIO.

Åttved, den 1. Warberg, Mariåstad, Thorshäl-
 la, Kongsbacka, Kajaneborg, Lojo, och Birmo, den
 2. Frös-ö, och Wabstena, d. 3. Swinsund, Sträng-
 nås-Samtingen, Lidköping, den 4. Ronneby, den 5.
 Nådendal, den 7. Eskisö, d. 9. Carlstad, Sahlberg,

Åbo.